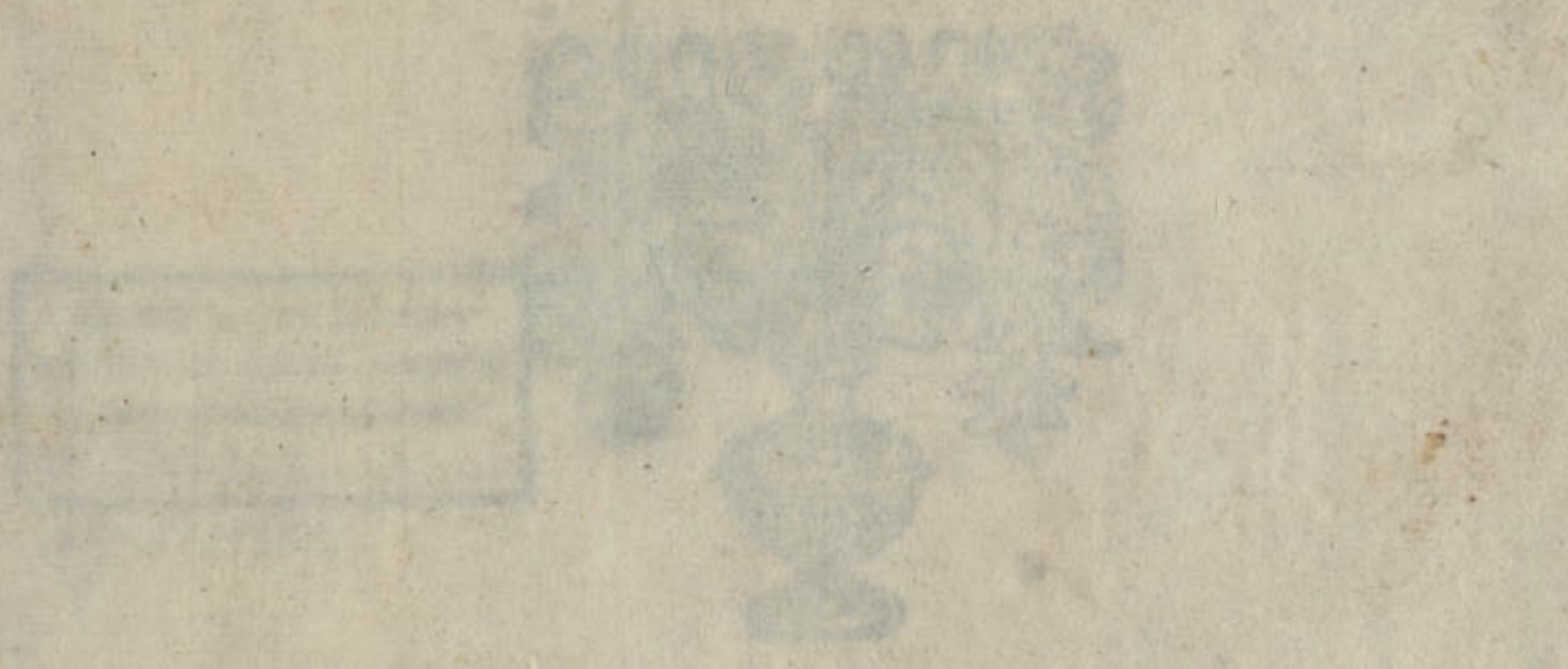

RESPONSA COLLECTA
SUI REI ET
EMINENTISSIMI SENATUS
PORTUGALLIAE
ET GRAVISSIMORVM PATRIAE
RESPONSA COLLECTA

IN QVAE QVAESITIO DE CASTRO ILLE
SUI REI ET EMINENTISSIMI SENATUS
PORTUGALLIAE ET GRAVISSIMORVM PATRIAE
RESPONSA COLLECTA

IN QVAE QVAESITIO DE CASTRO ILLE
SUI REI ET EMINENTISSIMI SENATUS
PORTUGALLIAE ET GRAVISSIMORVM PATRIAE
RESPONSA COLLECTA

IN VYSSIPONE
COSTA DE CARVALHO
MDCXCIX
Imprimatur Superiorum

IN VYSSIPONE C. COSTA DE CARVALHO MDCXCIX

DECISIONES
SUPREMI
EMINENTISSIMIQUE SENATUS
PORTUGALLIÆ,
EX GRAVISSIMORVM PATRUM
RESPONSIS COLLECTÆ,

A D. GABRIELE PEREIRA DE CASTRO, ILLIUS
*Senatore, Gravaminumque, ac Apellationum Expeditore dignissimo, Auleque
Regiæ generoso,*

DICAT Æ SERENISSIMO PRINCIPI COSMO III. MAGNO
HETRURIAE DUCI.

Faculdade de Letras de Coimbra
INSTITUTO DE ESTUDOS ROMÂNICOS
"D. Carolina Michaëlis de Vasconcelos"
N.º 9907 / 1675

of. 13/9/83

CF
A
8
5

ULYSSIPONE.

Typis BERNARDI A COSTA DE CARVALHO.

M. DC. XCIX.

Cum facultate Superiorum.

A custa de Antonio Leyte Pereyra, mercador de livros na rua nova.

DECISIONES
SUPER
EMINENTISSIMO SENATUS
PORTUGALLÆ
EX GRAVISSIMORVM PATRVM

RESPONSIS COLLECTA

A D. GABRIELE PEREIRA DE CASTRO, LL. LL. LL.
Magistro, et Avvocato, ac Promotore Publico, et Fiscalis, et
Magistro

DICATÆ SERENISSIMO PRINCIPIS DOMINI MARCI
HETERURIA DUCI

Handwritten text in a rectangular box, likely a library or archival stamp, containing illegible characters.

ULYSSIPONE

Typis BERNARDI A COSTA DE CARVALHO

M. DC. XCIX.

Cum facultate Superiorum

A custo do Antonio Lezre Pereira, encarregado de livros na corte

LICENÇAS.

C Oncedese a licença que se pede, & tornará para se conferir. Lisboa
30. de Mayo de 1694.

Pimenta. Basto. Castro. Foyos. Azevedo.

P Odemse tornar a imprimir os livros, de que a petição faz menção,
& depois tornarão para se conferirem, & se dar licença para correr,
& sem ella não correrão. Lisboa 2. de Mayo de 1695.

Serraõ.

Q ue se possa tornar a imprimir vistas as licenças do Santo Officio
& Ordinario, & depois de impresso tornará á Mesa, para se confe-
rir & taixar, & sem isso não correrá Lisboa 5. de Junho de 1697.

Marchaõ. Azevedo. Ribeiro. Sampayo.

INDEX

QVÆSTIONVM, QVÆ IN HOC OPERE
continentur.

DECISIO I. Interpr. Ord. lib. 2. tit. 38. §. 1.

AN conditioni commorandi in Regno posita in donatione Regia pariatum sit, quando donatarius Curiam Regis Hispaniæ sequitur, & ibi habet domicilium?

DECISIO II. Ad Ord. lib. 2. tit. 1. §. 14. & lib. 3. tit. 3.

An executio facienda in hoc Regno virtute sententiæ latae in Regno Castellæ contra originarium hujus Regni, qui ibi citatus, & condēnatus fuit, cum adiret Curiam à Rege invictissimo Philippo Secundo vocatus?

DECISIO III. Ad Ord. lib. 4. tit. 91. §. 2.

An patrueles in successione patrum debeant admitti in stirpes, vel in capita?

DECISIO IV.

An Rex Lusitaniæ teneatur filiis, vel hæredibus servitia exolvere?

DECISIO V. Ad Ordin. lib. 4. tit. 100. §. 2.

An pater in maioratu succedat filio, tanquam proximior agnatus?

DECISIO VI. Ad Ord. lib. 4. tit. 79.

An servus præscribere possit libertatem contra dominum?

DECISIO VII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 19. §. 1.

An quando plures creditores unum procuratorem constituerunt, debeat omnibus equaliter solvi, non obstante socij privilegio?

DECISIO VIII. Ad Ord. lib. 4. tit. 100.

De successione maioratus, ad quem vocabantur illi, qui essent de agnatione, stirpe, & trunco.

DECISIO IX. Ad Ordin. lib. 4. tit. 37. §. 1.

An nominatio facta ex causa dotis ad emphyteusim revocari possit?

DECISIO X. Ad Ordin. lib. 4. tit. 88.

An filia nubens ante 25. annum sine consensu patris sit privanda legitima?

DECISIO XI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 82. §. 4.

An valeat testamentum, in quo matri filius legitimam non reliquit de ejus consensu?

DECISIO XII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 92. in princ.

An filia suscepta ex propria ancilla mortuo patre libera remaneat, & sit patri pediti hæres?

DECISIO XIII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 78. in princ. §. 7.

An dos à vitrico, & matre promissa privignæ debeat cōpensari cū legitima ipsius?

*

ipsius?

Index quaestionum.

ipsius?

DECISIO XIV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 36. §. 4.

An in capella nominationis patre non nominante admittatur filius naturalis excluso substituto?

DECISIO XV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 13. §. fin.

An ex laesione enormissima agi possit contra tertium, & ultteriores possessores?

DECISIO XVI. Ad Ordin. lib. 3. tit. 91. §. 1.

Inter creditores chirographarios an sit locus praelationi?

DECISIO XVII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 59.

An datis secundis fidejussoribus censeatur novata obligatio priorum?

DECISIO XVIII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 58.

An addictio facta de bonis maioratus creditori expiret mortuo possessore ipsius?

DECISIO XIX. Ad Ord. lib. 3. tit. 47. §. fin. & tit. 63. §. 4.

An pater citari possit ad causas filij sine ejus consensu?

DECISIO XX. Ad Ordin. lib. 4. tit. 59.

An prorogato termino ad solvendum debitori, expiret fidejussoris obligatio?

DECISIO XXI. Ad Ordin. lib. 1. tit. 62. §. 53.

Electio data in maioratibus an extinguatur cum primo, cui concessa est?

DECISIO XXII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 58.

An successor in emphytensi passaliu ecclesie unite debeat restituere, si spolieatur a domino?

DECISIO XXIII. Ad Ordin. lib. 3. tit. 91. §. 1.

Quando concurrunt duo creditores cum generali hypotheca quis preferatur?

DECISIO XXIV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 58.

An ex armis affixis parieti probetur jus sepulturae, ut alios prohibere possit?

DECISIO XXV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 100. §. 2.

An possessor maioratus alium post se nominare possit, & nocere proximiori?

DECISIO XXVI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 38.

An possit dominus revendicare rem in emphyteusim datam, quando illo inconsulto emphyteuta alij subemphyteuticavit?

DECISIO XXVII.

An institores finito negotio teneantur his, cum quibus contraxerunt?

DECISIO XXVIII. Ad Ordin. lib. 1. tit. 87. §. 28. & lib. 3. tit.

42. §. 2.

An dos data à fratre minore sine decreto convalescat post legitimam ipsius etatem?

DECISIO XXIX. Ad Ordin. lib. 1. tit. 50.

An jurisdictio Provisorum sit prorogabilis?

DECISIO XXX. Ad Ordin. lib. 4. tit. 48.

An muliere consentiente per metum annulletur contractus?

Index quaestionum.

DECISIO XXXI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 37. §. 1.

An possit emphyteuta per donationem jus renovationis transferre?

DECISIO XXXII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 80.

De testamento viri, & uxoris in una charta sine testibus, in quo maritus sibi scripserat, an valeat?

DECISIO XXXIII.

An dominus molendini superioris possit parietem destruere, qui ab inferiori domino in flumine constructur, quando aqua restagnante sui molendini superioris usus impeditur?

DECISIO XXXIV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 72.

De tribus clausulis, depositaria, deneganda audientia, & persona citationi supposita.

DECISIO XXXV.

De eo, qui aperit puteum in fundo suo, si noceat vicini puteo, vel fonti publico.

DECISIO XXXVI. Ad Ordin. lib. 1. tit. 97.

An emens rem à minore sine decreto praescribere possit?

DECISIO XXXVII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 36. & 79.

An colonus possidens ab antiquo possit repelli, & de colonia jure non admittendo?

DECISIO XXXVIII.

Cesso nomine an adhuc debitore non solvente moneat antiqua actio contradentem?

DECISIO XXXIX. Ad Ordin. lib. 4. tit. 59.

An uxor teneatur ad debita, quae maritus contraxit ante matrimonium, si in tempus matrimonij utilitas devenit?

DECISIO XL.

An procurator, qui nomine domini merces accepit, conveniri possit pro pretio ipsarum?

DECISIO XXXXI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 93.

An donatio facta à clerico filiae spuriae transire possit ad nepotes ipsius quoad rerum proprietatem?

DECISIO XXXXII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 39.

An detur mora in eo, qui non solvit debitum non liquidum?

DECISIO XXXXIII. Ad Ordin. lib. 2. tit. 18. & lib. 3. tit. 20. §. 31.

An Clericus citatus ad iudicium Coronae pro Capella, possit sibi per oppositionem conveniri?

DECISIO XXXXIV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 12.

An filius in vita patris sit audiendus pro annullanda confessione patris in favorem alterius filij?

DECISIO XXXXV.

An officiales navis habeant hypothecas merces pro nauulo?

Index quaestionum.

DECISIO XXXXVI. Ad Ord. lib. 4. tit. 32.

An Capellanus repellatur, si intra triennium salarium promissum non petit?

DECISIO XXXXVII. Ad Ord. lib. 3. tit. 86. §. 4.

An annullata addictione restituantur fructus, & qui percipi potuerunt?

DECISIO XXXXVIII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 100. §. 2. & tit. 47. §. 1.

An mater ultimi possessoris in maioratu praeferatur in successione?

DECISIO XXXXIX. Ad Ord. lib. 4. tit. 48.

An donatio omnium bonorum ex titulo dotis censeatur facta in fraudem creditorum?

DECISIO L. Ad Ordin. lib. 4. tit. 95. §. 4. & lib. 4. tit. 47.

An maritus ere alieno gravatus communicet omnia bona sua, & quomodo debita eo mortuo deduci debeant?

DECISIO LI. Ad Ord. lib. 4. tit. 80. §. 1.

An condito, & perfecto testamento, ea, quae postea disposuit testatur, censeatur sub iisdem solemnitatibus disposuisse?

DECISIO LII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 100.

An res maioratus per 40. annos praescribi possint?

DECISIO LIII. Ad Ordin. lib. 4. tit. 46. & tit. 44. §. 2. & lib. 5.

tit. 38. §. 2.

An matrimonio contracto per dotem, & arrhas lucra obvenientia ex legato, vel simili causa communicanda sint?

DECISIO LIV. Ad Ordin. lib. 5. tit. 13. §. 7. & tit. 71. §. 7. & lib. 3.

tit. 59. §. 19.

An dos promissa a matre coram testibus singularibus probetur?

DECISIO LV. Ad Ordin. lib. 4. tit. 48. & tit. 98. §. 2.

An pater possit filiis primi matrimonij fructus legitimarum remittere?

DECISIO LVI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 67.

De asecuratione mercium sub periculo navis.

DECISIO LVII.

An redditus operibus pijs deputati, si debito tempore non impleantur, debeant applicari Hospitali Regiohujus almae Urbis?

DECISIO LVIII. Ad Ordin. lib. 2. tit. 12. §. 1.

An Eques deauratus possit consentire in iudicem non suum?

DECISIO LIX. Ad Ordin. lib. 4. tit. 100. §. 2. & lib. 2. tit. 33. §. 1.

An masculus ex femina sit praefereendus feminae ex masculino in pari gradu?

DECISIO LX. Ad Ordin. lib. 2. tit. 43.

An surreptio in hoc Regno sit sufficiens, ut talia exprimantur, quae faciliore, vel difficiliorem redderent concedentem?

DECISIO LXI. Ad Ordin. lib. 4. tit. 13. §. 7. & lib. 5. tit. 126. &

lib. 4. tit. 86.

An tempus a lege assignatum possit a iudice restringi, vel prorogari?

DE.

se defendebat longissimi temporis cursu, quam exceptionem reconueniens elidebat, quod l. fin. C. si maior factus alienation. non procedit de jure Canonico propter malam fidem, quam contrahit ille, qui contra jura mercatur, spreta legum solemnitate, quæ formam actus inducit, ne bona minorum sine judicis autoritate, & tutoris distrahatur sub pæna nullitatis, quia ommissa formali solemnitate actus ipse corrumpitur, ex reg. l. Iulianus §. si quis rem ff. ad exhibend. facit. reg. qui contra de reg. jur. lib. 6. l. quemadmodum C. de agricol. citat plura Nata conf. 295. per tot.

2 Ex quo fit, quod licet temporis cursus supplere possit decreti defectum, non tamen malam fidem, qua stante, prout eam in omni contractu admittit, cap. fin. de præscript. Ordin. lib. 4. tit. 79. in princ. Cened. ad Decretal. collect. 50 à num. 1. Balbus de præscript. part. 3. q. 23. à num. 2. Gabriel lib. 1. commun. tit. de præscription. conclus. 1. à num. 53. Mexi. taxa panis conclus. 1. n. 134. Gutierr. Canon. lib. 1. cap. 34. à n. 68. utique possessor nullo tempore iuari potest, ex Gabriel sub tit. de minorib. concl. 4. ad fin. ubi citat Butrium conf. 45. Quod non solum in rebus præscribendis, sed & actionibus observatur, ut per gloss. 3. in d. cap. fin. ubi Felin. num. 5. Bart. 24. in l. omnes populi ff. de justit. & jure, communis ex Covar. in reg. possessor 2. part. §. 11. num. 3. Dueñ. reg. 6. Menchac. success. creat. §. 10. num. 26. & illustr. cap. 76. num. 1. Tiraquel. de præscript. gloss. 2. Padilha num. 42. in l. 2. C. de servitut. idem Gabriel lib. commun. sub tit. de præscript. conclus. 3. Addit. ad Bernard. Dias reg. 578.

3 Cumque in ipsius reconuenientis favorem sententia lata fuerit, causa delata fuit ad Senatum, ubi prior Senator confirmabat, ego contrarium sentiebam: & pro veritate eruenda notandum duxi, quod potuit lex in bonum commune ad præcidendas lites statuere, ut contractus à minoribus gesti

impleta legitima ætate ratihabéantur, ita ut amplius convelli nequeant: voluit gloss. Bart. & DD. in d. l. fin. Paris. conf. 59. vol. 1. Alex. conf. 117. volum. 5. num. 2. Menoch. in tract. de recuper. remed. 15. num. 149. & 156. idem conf. 439. à num. 40. Cephalus conf. 315. à num. 25. lib. 3. Dominus pater meus verbo si intia legitimam à num. 21. citato Paris. conf. 33. num. 29. volum. 2. & conf. 49. num. 86. vol. 1. Capic. decis. 92. quibus addo Gamam decis. 76. & 275. ubi bona additio Gutierr. lib. 2. pract. cap. 134. num. 2. Surdus conf. 49. num. 29. lib. 1. ultra Gomes de contractib. 2. tom. cap. 4. n. 11.

4 In hac tamen ratihabitione, illud notabile est, quod licet ratum habens ante à se, vel suo nomine gestum à principio actum confirmet, quia cum ratihabitio fiat per fictionem translaticiam, requirit conjunctionem duorum extremorum, quod sint habilia, per quæ à principio nomine ratum habentis censeatur celebratus, Dueñ. reg. 378. ampl. 3. Bart. in l. si is qui per emptore num. 4. ff. de ufucapion. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gloss. 10. n. 69. & 72. Nihilominus tamen in hac ratihabitione, cum principium non habeat habile, quia ille actus à principio nullus est, cū geri non potuerit sine tutoris, & judicis autoritate, ideo non retrahitur, sed à lege fingitur novus consensus, à quo ille actus incipiat, ac si de novo contractus celebratus esset: prout ex nunc explicat D. pater meus in verbo infra legitimū, n. 21. vers. ex quibus, & n. 23. sequitur Paris. conf. 49. n. 61. vol. 1. Licet Decius conf. 209. n. 4. quem sequitur Menoch. d. remed. 15. recuper. n. 156. dicant, quod confirmatur ex tunc quasi ex ratihabitione, quæ necessario retrahitur. Quorū opinio videtur explo-denda, quia in hac lege ratihabitio non est propria, sed quædam quasi ratihabitio, cum ex confirmatione, & novo consensu contractus habeatur, ac si modo à maiore factus esset, per quod utiliter etiam sustine-

sustinetur contractus præcedens, quasi gestus sub illa conditione, nisi contrahens intra legitimam ætatem contraheret. Unde vel ex solemnitate, vel ex causa contractus deficiat, omne illud vitium purgatur ex superveniente consensu, ad quod quidem oportuit legis auctoritatem admoveri, ut jus nullitatis, & restitutionis tolli posset, causatum ex falsa causa, aut læsione. Craveta cons. 102. num. 7. lib. 1. Sforzia in tract. de restitut. quæst. 5. art. 3. & 4. part. 1. Simoncellus de decretis lib. 3. tit. 9. in præfat. col. 3. Cephalus cons. 315. à num. 24. § lib. 3. D. Caldas Pereira ubi supra.

5 Unde fit, quod hæc confirmatio ita accipienda fit, ut solum operetur circa solemnitates, decretum, & tutoris auctoritatem, vel causam; non vero circa læsionem, quæ si excesserit dimidiam, ex ea, ac ex quolibet alio cõtractu intra decimum quintum annum agi potest ex Ordin. lib. 4. tit. 13. si enormissima sit, intra longissimum. Et ultra quando mala fides adsit, hæc tamen mala fides nunquam censetur dari, quando contractus oppugnatur ex defectu solemnitatum, quia quo ad hoc supposito quod lex contractum sustinet pro illo tempore, jam in contrahentibus non formalis datur mala fides, cum magis lex extinguat actionem agentis, nisi intra vigesimum quintum ætatis annum egerit, quæ extinctio etiam cum mala fide datur, vel non datur in ea mala fides ex multorum sententia, ut observat Hostiens. in summa tit. de præscript. rerum immobil. §. quæres num. 4. Bart. in l. sequitur §. si viam, ff. de usu-

cipation. & in l. nemo potest num. 2. ff. de legat. 1. sequuntur plures ut per Gabriel. lib. commun. sub tit. de præscript. conclus. 3. & 4. Covar. in reg. possessor. 2. p. §. 11. num. 3. Peres ad l. 3. tit. 13. lib. 3. vers. cõtrariam, Menchac. illustrium d. cap. 76. qui dicit communem. Quam tamen malam fidem eo casu ego non puto propriam, licet detur scientia rei alienæ, & cum ea extinguatur actio, ut dixi in Harmonia adversariorum juris Regij ad Ordinat. lib. 4. tit. 79. Atque hoc modo conciliari debent Doctores, quos supra retuli, prout est Nata, qui sentit d. l. fin. non procedere de jure Canonico, ut verum proferat, quando hodie detur mala fides, quæ tamen non datur ex defectu illarum solemnitatum; sicque Menochius dum putat ratihabitionem trahi ad principium contractus, quod scilicet contractus à principio valuerit, sub illa conditione, nisi intra tempus legitimum impugnetur, prout alias à lege sustinentur cõtractus, in quibus læsio intra dimidiam versatur ex l. 2. C. de rescind. de quo in l. 56. tit. 5. part. 5. ubi gloss. 4. & l. 1. tit. 11. lib. 5. novæ Recopil. ubi Azeved. Gama decis. 204. 256. & 259. Valasc. cons. 18. & cons. 43. & 70. à num. 4. Cabed. 1. part. decis. 34. n. 1. Covar. lib. 2. variar. cap. 2. Menoch. cons. 343. n. 16.

Atque ex his fundamentis, quibus domini sequentes accesserunt, sententiam revocavimus, excludendo egentem ex cursu temporis longissimi, quia contractus oppugnabatur ex defectu decreti tantum: Scriba Azevedo: 1. Julij 1616.

SUMMARI A.

- 1 *Olonia quando sit locus.*
Bona maioratus possunt in emphyteusim concedi, & quando, ibi.
In novalibus facilius admittitur emphyteusis. ibi.
Quid sit novale, vulgo de fogo morto. ibi.
Novalis allegationem excludit pensionis recognitio. ibi.
- 2 *Ius coloniae cessat, ubi constat de titulo emphyteutico.*
- 3 *Ius coloniae an dari possit?*
Tribus modis solent coloni dominorum petitionem repellere. ibi.
- 4 *Ius coloniae perpetuum praescribi non potest.*
Ampliatur etiam si praescriptio sit immemorialis. ibi.
Nisi colonus requisitus denegaverit pensionem, non privatur dominus possessione rei locatae. ibi.
- 5 *Colonus longo tempore praescribit jus, ne expellatur.*
- 6 *Ius coloniae ex praesumptione elicitur, quae in hoc Regno dari non potest.*
Tales locationes in Regno fieri non

- consueverunt; ideo nec praesumi debent. ibi.*
Colonia praescriptio procedit etiam si de origine locationis constet. ibi.
Ius coloniae restringi oportet, quia cum dominorum praesudicio introducit. ibi.
- 7 *Duobus modis quis pertendit ex tempore jus in re aliena.*
- 8 *Quando quis intendit praescribere jus emphyteuticum, debet probare uniformes praestationes.*
Quando allegat titulum sibi concessum emphyteusis, sufficit, ut longo tempore probet se solvisse. ibi.
- 9 *Ius coloniae ut constituatur, non requiruntur praestationes uniformes.*
Colonia praesumi potest quando pensio respondet fructibus. ibi.
- 10 *Quando pensio est modica, quae ad emphyteusim, & censum applicari potest, dicimus emphyteusim concessam.*
- 11 *Emphyteusis an praesumatur ad vitas, vel perpetua.*
In emphyteusi extincta possessoris ultimam vitam iudicamus. ibi.

DECISIO XXXVII.

*Utrum colonus possidens ab antiquo prædium maioratus ad titulū emphyteu-
sis sit repellendus ad instantiam successoris, quando illud ad culturam
redegit? Ad Ordin. lib. 4. tit. 36. §. 79.*

Offidebant ab antiquo Antonius Luis, ejusque prædecessores prædiū, seu hortum, cujus proprietas spectabat ad maioratum Melchioris à Cunha Villæ de Loures, contra quem ipse intenderat rei vendicationē, proponens quod Reus sine titulo possidebat: Reus omittens defensionem tituli emphyteutici, qui videbatur ex tēporis diuturnitate extinctus, confugiebat ad jus coloniæ, quod 40. annis præscripsisse proponebat per se, & antecessores suos. Actor vero instabat titulum emphyteuticum præcessisse, Reumque illum occultasse, eo quod generationes erant finitæ, nec renovatio tempore debito petita, insuperque arguebat tituli nullitatem. Et his fundamentis motus iudex sententiam protulit contra Reum, ut emphyteusim dimitteret.

I Primus dominus Petrus Alvarez Sanches ex autoritate doctissimi Antonij à Gama decis. 244. num. 10. & Valasc. conf. 192. num. 7. coloniam perpetuam Reo adjudicavit, ne expelli posset. Ego contrarium sensi, imò reum fore judicandum ultimam personam in emphyteusi, cum constet titulum intercessisse emphyteuticum, nec appareat an generationes finitæ sint: in cuius sententiæ confirmationem sequentia dicebam. Quod si bona non erant maioratus, ut primus dominus existimabat, quia non reperiiebantur descripta in institutione, non erat dubium in emphyteusim concedi potuisse, quod si maioratus erant, adhuc potuerunt sub ti-

tulo emphyteutico concedi, quia terra inutilis, ut reducatur ad culturam, potest in emphyteusim dari à possessore maioratus, ex Gama decis. 16. num. 5. & decis. 55. num. 1. & decis. 222. num. 65. maxime stante consuetudine Regni, licet in puncto juris aliud dicendum teneat Corbulus tit. de caus. privat. ob alienation. ampl. 25. & 48. Valasc. de jure emphyt. quæst. 29. & consult. 95. n. 2. Gomes in l. 40. Taur. num. 48. citat plura Pinel. de bon. matern. 3. part. n. 65. Molin. de primog. lib. 1. cap. 21. num. 31. & lib. 4. cap. 1. num. 10. Et prior opinio sine dubio obtinebit in novalibus, quæ sumptibus, & labore coloni ad culturam rediguntur, quod pragmatici vocant, *De fogo morto*. Quod aliquando me torfit, cur ita à rusticis diceretur: & ex eo puto usurpari, quia novalia, quæ in montibus, & saltibus præcipue incipiunt, solent rustici ferro proscindere ligonibus, ponderosisque vomeribus, arborum, & herbarum radices extirpare, & admoto igne arentis terræ cespites incendere, & cineres dissolvere, & inde prædium extincta flâma, quasi ex onere conflatum nuncupant, *Casal levantado de fogo morto*: ut colligitur ex Auth. de non alienand. col. 2. §. quod autem, ibi: *Sive ex igne*: idest à primo igne suscitatum: non enim aliter terra sterilis ad culturam reduci potest, & fructū producere, nisi de novo ferro procissa, atque extirpata ignis calore quasi reformata, atque fermentata, occulto fætu turgescens fructus concipiat, atque parturiant, quod innuit Virgil. elegantissimis carminibus Georgicorum:

*Sape etiam steriles incendere profuit agros;
 Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis
 Sive inde occultas vires, & pabula terra
 Pinguia concipiunt: sive illis omne per ignem
 Excoquitur vitium, atque exudat inutilis humor:
 Seu plures calor ille vias, & ceca relaxat
 Spiramenta, novas veniat qua succus in herbas;
 Seu durat magis, & venas adstringit hiantes:
 Ne tenues pluvia, rapidi ve potentia Solis
 Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.
 Et paulò infra.*

Et cum exustus ager morientibus aestuat herbis.

Hanc autem terram sterilem de novo ad culturam redactam novale appellant nostri Jurisconsulti, ut in l. sylva cædua §. novalis ff. de verbor. signif. ibi: *Novalis est terra proscissa*: licet Alciat. lib. 2. prætermitt. censeat legèdum præcissa, sed prior est prior lectio, quam M. Varronis autoritas adstruit lib. 1. de re rustica cap. 29. Rursum, inquit, terram cum primum arant, proscindere appellant, cū iterū effringere, Collumella lib. 1. Pingues campi, qui diutius continent aquam, proscindendi sunt: & Virgil. lib. 1. Georgicor.

*Et qui proscissa quæ suscitatur equore
 terga,
 Rursus in obliquum verso prorumpit
 aratro.*

Novalis ait Varro lib. 1. cap. 19. & 21. ubi fatum fuit, priusquam secunda aratione renovetur: & aliquando dicitur vervaetum, terra vere proscissa: concinit Plinij testimonium lib. 18. Quidam, inquit, ab Æquinoctio verno proscindi volunt, quodque vere semel aratum est, à temporis argumento vervaetum vocatur: meminit Varro lib. 1. de re rustica cap. 44. Collumella lib. 2. De jure autem Canonico novale solet appellari terra, quæ cum nusquam proscissa fuerit, nuper ad culturam fuerit redacta, text. in cap. quid per novale de verbor.

signif. in cap. tua 25. §. 1. de decimis, tradit Purpur. cons. 7. volum. 1. Quare ut terra dici possit ex igne mortuo conflata, seu erecta, requiritur, quod talis terra à memoria hominum culta non fuerit, text. in cap. 1. de verbor. signif. lib. 6. Deinde quod ille locus fuisset ante incultus, & desertus. Tertio, quod terra fuerit ad culturam redacta, ut in d. cap. quid per novale D. pater meus de renovat. quæst. 15. n. 33. faciunt quæ Valasc. quæst. 1. & 2. de jure emphyt. testesque debent dicere, quod talis terra erat inculta, & feris patens, & nunquam audivisse, quod fuisset culta, describitur ab Speculat. tit. de probation. 2. part. §. probare num. 20. vers. ultimo quæritur, sequitur Rebuff. in l. sylva cædua §. novalis ff. de verbor. signif. l. si arbiter ff. de probation. Eam tamen novalis allegationem excludit pensionis recognitio præstita à possessore, quæ arguit dominium illius, cui dependitur, & ea sola sufficit ad dominij probationem, l. censualis, & ibi Bald. C. de donation. Alciat. cons. 9. col. fin. Jacobin. de feud. vers. dictique vassalli num. 21. & est receptum ex Valasc. de jure emphyt. quæst. 9. num. 8. & talis recognitio præscriptionem jam exactam interrumpit, l. in contractibus C. de non num. pecun. l. cum notissimi §. imò C. præscript. 30. vel 40. Ias. in l. quibus idem, vers. secundo modo ff. de verbor. obligat. Cravet-
ta

ta de antiq. tempor. 4. part. cap. materia ista, num. 105. fol. 173. Guido decis. 272. Guillelm. in cap. Raynutius, verbo, & uxorem, decis. 5. num. 445. & talis recognitio ligat etiam successores, ut per supra dictos.

2 Ex quibus cum in præsentis factis probatum esset, quod emphyteutica concessio intercesserat à principio, & sub illius tituli umbra prædecessores Rei possedisse, cessabat illa allegatio, *De fago morto*, & jus coloniarum ne expelleretur ex reg. text. in l. ne cui C. locati, l. dudum C. de contrah. emptio. nec obstant l. congruit, & l. prædia §. fin. C. de locat. prædior. fiscal. lib. 11. quia procedunt in prædijs fiscalibus, in quibus datur dispar ratio: explicat gloss. in d. l. ne, cui verbo locandi.

3 Deinde agendo specialiter de hoc coloniarum jure, quod in nostra tribunalia irrepfit, ita ut colonario jure coloni suffulti possessiones veris dominis dimittere sæpe recusent, cum quibus male agitur, dum talia figmenta admittuntur. Adverto, quod tribus modis solent coloni dominorum petitionem repellere: primo vel allegant se ex tempore præscripsisse jus colonatus, seu coloniarum; secundo præscripsisse jus emphyteuticum; tertio tandem cõtendunt sibi concessam emphyteusim.

4 Primo casu, videtur sine dubio jus coloniarum perpetuæ præscribi non posse, cum is tantum, qui possidet, possit præscribere, quod in colono deficit, per quem dominus possidet, tanquam suæ possessionis instrumentum, cap. si diligenti de præscript. cap. cum venisset in fine de rest. spoliat. l. colonus ff. de vi, explicat Tiraq. de constituto à princ. Gomes l. 45. Taur. à n. 78. Molin. lib. 4. cap. 2. à num. 44. Reg. sine possessione de reg. jur. lib. 6. Balb. 4. part. 4. princip. num. 37. & 1. part. 6. princip. num. 51. Peres ad l. 2. tit. 13. Peres ad l. 2. tit. 13. lib. 3. Ordin. expendentis text. in l. pignori in princ. ff. de usucap. ubi debitor qui per creditorem pignus possidet, est qui præscribit, ibi: *Pignori rem*

acceptam usu non capimus, quia pro alieno possidemus, & in l. male agitur, C. præscript. 30. & in l. neq; C. de usufruct. sicut nec præscribit usufructuarius, ibi: Neque fructuarius ad obtinendum proprietatem rerum, quarum usumfructum habet, neque successores ejus, ulla temporis ex ea causa tenentes præscriptio munit.

Quod ampliatur, etiam si præscriptio sit immemorialis, quia nec per eam præscribit, qui alterius nomine possidet, Bald. & Paulus in d. l. neque, Ias. in l. 2. C. de jure emphyt. num. 157. Balb. d. num. 37. Tiraq. ubi supra limit. 21. num. 7. Unde si colonus per longum tempus non solvat, licet dominus eo casu contra eum agere possit, quasi possessione recipiendi spoliatus, & utili interdictione unde vi experiri, argum. cap. querelam de election. l. litibus C. de agricol. lib. 11. late Gomes ubi supra num. 172. Valasc. de jur. emphyt. q. 18. num. 10. Tamen nisi colonus requisitus solvere denegaverit, non privatur dominus possessione rei locatæ, imò adhuc retinet jus suum per eundem colonum, gloss. per text. ibi in l. 2. C. de præscription. 30. Bald. per text. ibi in l. Pomponius ff. quibus modis usufructus, Alex. num. 2. in l. quamvis §. 1. ff. acq. possess. Socin. cons. 106. num. 3. lib. 3. Tiraq. d. loco n. 6. An vero præscribat ipsas pensiones? Colliges ex gloss. 2. Bart. & alijs in d. l. 2. Balb. d. 4. part. n. 32. fol. 321. Cassan. rub. 11. §. 2. gloss. 2. n. 34.

5 Objici tamen potest, quod hæc procedunt circa rem ipsam præscribendam, non vero circa jus coloniarum, quia colonus longissimo tempore solvens uniforme præscribit jus coloni perpetui, nec jam amplius à domino expelli, aut pensio augeri valeat, Ang. Alex. & Bart. in d. l. 2. communis, ut per Valasc. quæst. 20. num. 12. idem profequitur Gama decis. 26. in princ. & decis. 244. num. 10. d. l. 2. ibi: Jus proprietatis à contrario, l. cum satis, vers. cum autem C. de agricol. lib. 11. quia respectu colonatus ipse non domini, sed proprio nomine possidet, quem probare intendit

intendit per hujusmodi pensiones, præsumptione juris, juxta l. cum de in rem vers. 6. ff. de usur.

6 Verum contra hujusmodi præscriptionem adverto, quod illa probatio coloniæ, fit juris præsumptione, quæ inter modos probandi legitimos connumeratur, l. generaliter §. si positum ff. de fideicommiss. libertat. l. si chirographum, l. cum de indebito ff. de probation. l. labeo, l. postquam ff. de pact. l. quicumque C. de apochis publicis lib. 10. l. five possideris C. de probation. l. 1. C. ad exhibendum, Roland. à Valle consil. 46. num. 47. vol. 3. Bart. in l. si prius, vers. venio ff. de novi oper. nuntiat. Nata consil. 514. num. 28. lib. 3. Quæ præsumptio in hoc Regno nullo modo admitti potest, quia præsumptio versatur circa ea, quæ vera sunt, vel esse possunt: atque ideo opinio Gamæ, quæ nititur auctoritate Bald. & aliorum, quos ipse citat, utique non videtur bene desumpta, cum Bald. & alij loquantur de provincijs, in quibus solent fieri tales locationes perpetuæ, & concedi jus coloniæ per contractus: at vero apud nos, nemo audivit unquam jus coloniæ alicui concessum per contractum: atque ideo cum ita repugnet regionis consuetudo, nullo modo præsumi potest, quod realiter non datur: atque ideo Valasc. d. num. 12. coloniæ jus non dari asserit, & dixit lato sermone Aymon. de antiquit. 4. part. num. 100. & expresse probatur in l. male agitur C. de præscript. 30. annor. Valasc. in consil. 192. num. 8. dicit, quod colonus solum acquirit exceptionem, ne expellatur, & quod non excedit talis colonia vitam ipsius coloni, num. 9. Ex quo fit, quod nec conjungere possit tempus sui prædecessoris, quia si ejus vitam illud jus colendi non egreditur, tanquam personale, utique nec accessione defuncti uti licebit, argumento l. cum hæres ff. de divers. & temporal. præscription.

Alij distinguunt in hoc jure præscribendo, ex mente Pauli in l. si plures num. 3. & 7. C. de fid. instrum. & consil.

142. volum. 1. vers. nec etiam lib. 2. Gama d. decis. 244. num. 10. & decis. 297. num. 4. decis. 276. & 277. & 246. & 244. Pinel. de bon. matern. 3. part. num. 65. Quando constat de origine possessionis, seu locationis, ut tunc jus coloniæ non præscribatur, quæ tamen distinctio non videtur admittenda in eo, qui intendit præscribere jus coloniæ, quia præscriptio procedit, & suam vim habet, quantumcunque attento principio, & origine constet rem aliter se habere, & præscribentem jus nunquam habuisse, illud enim præscriptio tribuit, l. 3. ff. de usucapion. Atque ideo si coloniæ jus præscriptibile est, etiam si de titulo locationis constet, nihil impedit, ut præscribatur, unde puto hoc jus coloniæ summopere restringendum, quia cum magno dominorum præjudicio introducit: & ad summum cum Valasc. ubi supra num. 10. quod ultra decennium non extendatur, quia præsumptio eo casu verosimile præsumit, & contractum locationis ad novennium, quod sæpe fit, non vero coloniæ perpetuæ, cujus nemo unquam meminit se legisse exemplar.

7 Atque ideo in nostro casu coloniam non præscriptam dixi, ut primus dominus dixerat, sed Reum judicandum esse tertiam vitam in emphyteusi, ad quod movebar ex sequentibus.

Quia duobus modis potest quis pertendere jus in re aliena, vel dum intendit se præscripsisse jus emphyteuticum, vel sibi concessam emphyteusim, ex titulo præsumpto, & ad tituli probationem, allegat pensionum solutionem, ut ex illa præsumptione juris titulum colligatur retro præcessisse, juxta regulam l. cum de in rem verso ff. de usur. de qua Tiraquel. de præscription. §. 1. gloss. 4. vers. decimo sexto, Covar. in regul. possessor. 2. part. §. 4. num. 2. Padilla in l. 2. C. de servit. n. 33. Gama decis. 13. n. 2. & decis. 276. à princ. & 329.

Inter quos petendi modos illa est differentia, quod primo casu juxta præscriptionis naturam, oportet, ut uniformes

mes

mes pensiones intercedant, eo temporis spatio, quo res illa præscribi poterat attento jure, & rei qualitate, & domini, seu possessoris, contra quem præscribitur, veluti si sit ecclesiæ, vel maioratus. In secundo autem casu approbationem tituli allegati, sufficit ut longo tempore pensiones exolvantur, quas dominus dum recepit uniformes, sibi præjudicavit juxta regulam legis de in rem verso ff. de usur. l. si certis annis C. de pact. Valasc. de jure emphyt. quæst. 8. num. 18. D. Caldas Pereira de renovat. quæst. 15. num. 12. Unde in primo casu licet completa præscriptione appareat emphyteutam nullum jus habuisse; imò à principio solam locationem intercessisse, is, qui præscripsit, omnino securus est, nec dominus contra illum audiri potest, argum. l. ultim. in fin. ibi: Plenissimam securitatem, C. de edict. divi Adrian. tollend. Quod secus erit in secundo, in quo admittitur probatio in contrarium, ut illa juris præsumptio, quæ ex præstationibus annuis insurgit, per contrariam probationem elidatur, observat Dynus, & DD. communiter in d. l. si certis annis, Gabriel ubi supra num. 62. Menchac. illustrium cap. 84. num. 33. Unde constituto de initio locationis cessabit tituli præsumptio, cum revocatio potius censeatur prioris contractus, quam nova concessio, cum possessio debeat censeari continuata ex prima, & originali causa, quam à se ipso nemo mutat, l. cum nemo C. de acquir. poss. nec mutasse præsumitur.

Quia tamen adhuc dubitari potest, an ex illa diuturna, & uniformi præstatione acquiratur, seu præscribatur jus emphyteuticum, vel censeatur concessa emphyteusis, vel acquisitum jus colonix, quia his omnibus convenit, & applicari potest præstationum annuarum continuatio, illa differentia est in his tribus casibus, ultra eas, quas assignat gloss. 2. & 3. in l. 2. C. de jur. emphyt. las. n. 22. in l. 1. illo titulo, gloss. & communis in §. adeo Instit. de locato.

Quod in primo, quando agitur de præscribenda emphyteusi contra particularem, qui plenum rei habet dominium, triginta annorum cursus requiritur, quia sine titulo præscribitur ex his, quæ Dominus Caldas Pereira de renovat. quæst. 15. à num. 5. & seqq. Si vero contra ecclesiam 40. annorum tempus desideratur, ut prælato, & successoribus noceat, secus in maioratu, quia possessio quadragenaria solum possessori nocebit etiam cum titulo; non vero sequentibus, quia requiritur sine illo immemorialis: nec aliud probat text. in cap. cum personæ de privilegijs lib. 6. quem ad id expendit Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 52. quibus respondet cum eod. Molin. lib. 4. cap. 10. à num. 1.

In secundo casu, quando agitur de præsumenda concessione emphyteusis, si allegato titulo emphyteutico diuturna solutio accedat, & illius fama probetur, ut in simili requirit Valasc. quæst. 7. num. 33. Gama decis. 26. & 244. à num. 2. & 279. & 329. tunc contra particularem decennio præscribitur, & inducitur tituli probatio, Valasc. d. quæst. 7. num. 18. D. Caldas Pereira de renovat. quæst. 15. num. 12. contra ecclesiam, vel maioratum quadragenaria requiritur, ut contraria juris præsumptio evacuetur, Menoch. lib. 3. præsumpt. 108. Molin. disput. 444. Morla tit. 6. q. 4. n. 70.

Circa autem jus colonix, de quo agit Valasc. conf. 157. num. 4. & 192. & de jure emphyt. quæst. 20. num. 12. Gama decis. 329. num. 3. ubi additio, & decis. 244. num. 2. & 10. & decis. 297. num. 4. & 127. num. 1. & 276. n. 1. Flores lib. 3. variar. quæst. 23. Menoch. cōf. 291. num. 32. Verius est non requiri, ut præscribatur, ut pensiones sint uniformes, nam difformitas nihil nocet, quia jus colendi ad vitam non mutatur, ut majori, vel minori pensione fiat, pungit Valasc. d. conf. 192. n. 8.

Illud solum observandum est, ut pensio, quæ solvitur, talis sit, quod respondeat;

deat fructibus locatis, quia si pensio sit exigua, potius emphyteusim demonstrat, aut censum, ut per Ias. in l. i. C. de jur. emphyt. quæst. i. num. 35. Valasc. de jure emphyt. quæst. i. num. 9. & nisi aliud regionis consuetudo suadeat, potius census, quam emphyteusis præsumenda est, ut per Valasc. quæst. 32. n. 35. nisi sit in provincia Interamnensi, in qua potius emphyteusis præsumitur: si vero pensio in pecunia constituta sit, potius censualis cōtractus censendus est.

II Ex quibus adhuc dubitari potest, an talis emphyteusis præsumatur ad vitas præscripta, vel perpetua, communis inter emphyteusim sæcularem, & ecclesiasticam? Distinguit, ut illa perpetua esse censeatur, Gama decis. 276. num. 3. Mascard. conclus. 604. num. 6. Mantica de tacitis lib. 22. tit. 5. num. 11. hæc ad 3. generationes ex Bald. in cap. 1. §. ultim. de feudo dato invicem Ias. in l. sed etsi §. item si juravero, num. 3. & 4. ff. de jurejur. Covar. 3. resol. cap. 1. num. 4. & lib. 2. cap. 17. num. 6. Gama decis. 27. resolvit Valasc. quæst. i. n. 12. de jur. emphyt. sed quicquid de jure communi sit, attento Regni stylo, & praxi, secundum quam emphyteusis ecclesiastica, & sæcularis ad tres vitas concedi solent, Auth. de non alienand. col. 2. §. emphyteusim, sic solventem ultimam personam judicari ex Gama ubi supra num. 2. passim videmus, ex reg. l. in obscuris ff. de reg. jur. ut intelligatur in eo, quod minus est, in quo tamen arbitrando semper censerem inspiciendum esse temporis spatium, quo res possidetur à præscribente, ut illum modo vel primam, vel secundam, aut tandem tertiam personam conjectemur.

Ex quibus sic Senatui placuit, ut hic Reus ultima persona judicaretur in emphyteusi, & quia computato tempore, quo ejus parentes possidebant, constabat vitas esse finitas, jussimus, ut Reo fieret renovatio intra mensem, quam ipse acceptare compelleretur, quia pen-

sio quæ solvebatur, non conveniebat colono, sed emphyteutæ: deinde quia colonix jus non transit ad hæredes præscribentis, ut supra notavimus, atque ideo Reus foret judicandus ultima persona, si facta temporis cōputatione non appareret emphyteusim jam esse extinctam: Scriba Guerra.

Atque ex his postea in quodam processu cujusdam Antonij Fernandez contra Mariam Esteves ex oppido de Castello branco revocavimus judicis sententiam, qui pronuntiaverat alienationem factam à possessore maioretus cujusdam prædij sustinendam, ex eo quia successor per 26. annorum spatium pensiones annuas receperat, allegabat enim Reus titulum emphyteuticum perpetuum, & probat se à 35. annis retro possedisse: quibus non obstantibus judicatum fuit, ut rem dimitteret: Scriba Dominico de Basto.

Hoc idem judicatum fuit in processu D. Antonij de Tavora, contra Franciscum Pirez, ubi dictus Reus casale possidebat ab 80. annis retro solvendo uniformem, extabant tamen argumenta, quod olim antecessores ipsius habuerant titulum ad vitas, & cum in Senatu inferiori judicatum esset pro Reo, ut emphyteusis perpetua censeatur præscripta, sub illa pensione solita solvi, tamen revocavimus sententiam, reducendo emphyteusim ad vitas, ut possessor ultima vita censeretur: Scriba Quintal.

Postea in processu Martini Alphonsi d' Oliveira, & Miranda contra Didacum Luis, Scriba Francisco d' Azevedo, judicavimus jus colonix dari non posse in prædijs urbanis, quia ratio l. fin. C. de alluvio, non datur in illis, nec est aliquis Doctor, qui tale jus ad domorum locationes extendat: ponderat Valasc. conf. 192. n. 11. licet in Auth. de non alienandis col. 2. vers. lex itaque reperiatur facta mentio de jure colonix in domibus, quam ibi reprobatur ille textus.

- Patria potestas quando cesset: dec. 105. n. 2.
 An in filio monacho: ibi.
 Et quid si pater fiat monachus. ibi. n. 3.
 Passalia Ecclesiarum unitarum in emphyteu-
 sim dari possunt: dec. 22. n. 9.
 Pecunia communi mandato exacta debet æ-
 qualiter dividi: dec. 7. n. 5.
 Pecunia aliquando consideratur in genere hy-
 pothecata: dec. 7. n. fin.
 Pecuniaria poena ex delicto apud nos est cri-
 minalis: dec. 71. n. 11.
 Pecunia trajectitia que sit: dec. 56. n. 3.
 Pœna legis civilis contra nuptias contrahentes
 favet Iuri Canonico: dec. 10. n. 4.
 Pensio immodica debet reduci ex boni viri
 arbitrio ad iustitiam: dec. 101. n. 1.
 Pœna commissi quando incurratur, & purge-
 tur: dec. 119. à n. 1.
 Pensionis remissio quando facienda. ibi.
 Periculum pecuniæ. Vide verbo Contractus.
 Persecutoria aliquando mixta est, quia vel
 poenam, vel damnum refarciri postulat: de-
 cif. 71. n. 7.
 Pictores an sint inter mechanicos connume-
 randi: dec. 113.
 Plus petens incidit instellionatum: decif. 42.
 n. 3.
 Pollicitatio quando detur: dec. 54. n. 3.
 Possessor etiam bonæ fidei cõpensat expensas
 cum fructibus perceptis: dec. 47. n. 7.
 Quid in fructibus meliorationum. ibi. n. 8.
 Possessor bonæ fidei non cõpensat fructus, si
 non est factus locupletior. ibi. n. 9.
 Possessor malæ fidei meliorationes amittit.
 ibi.
 Possessor malæ fidei solum levatur circa fru-
 ctus percipiendos: n. 10. ibi.
 Possessor maioratus potest in sequentem ad-
 ministrationem transmittere: decif. 55.
 n. 5.
 Possessor, qui habet authorem malæ fidei, nõ
 prescribit tempore ordinario: decif. 63.
 n. 6.
 Positi in conditione in maioratibus dicuntur
 positi in dispositione: dec. 48. n. 5.
 Possessor maioratus si alium mittit in posses-
 sionem in præjudicium aliorum, quid trans-
 ferat. dec. 100. n. 1.
 Possessio à primo capta dicitur capta nomine
 sequentium, ibi. n. 1.
 Possessio ut talis sit, non oportet, ut sit iusta:
 decif. 108. n. 3.
 Quid si tradita sit illi, qui alias proximior est.
 ibi. n. 4.
 Possessio dicitur continuata ex primo titulo.
 ibi. n. 6.
 Possessio limitata tempus illud non egredi-
 tur. ibi.
- Præses Curialis adest in Curia Castellæ ad
 causas Lusitanorum: dec. 2. n. 4.
 Præses Castellæ ad causas Lusitanorum quo-
 modo ex contractu fiat competens: dec. 2.
 n. 7.
 Præfidis commissio quomodo interpretanda?
 ibi.
 Præscriptio non datur sine possessione: dec. 6.
 n. 2.
 Præscriptio cū errore juris an detur: dec. 6. n. 3.
 Prælati inferior non committit laico, nisi
 causas civiles, & pecuniarias: decif. 58.
 n. 9.
 De rigore etiam cõmittit spirituales. ibi. n. 10.
 Præscriptio interrumpitur naturaliter, & ci-
 viliter: dec. 63. n. 7.
 Præscriptio 40. annorum sola citatione inter-
 rumpitur longi temporis contestatione,
 ibi.
 Interruptionis effectus. n. 8.
 Præscriptio immemorialis in maioratibus
 omnibus nocet: dec. 52. n. 2.
 Præscriptio 40. annorum æquiparatur imme-
 moriali. n. 3.
 Præscriptio titulata ut differat ab illa, quæ sine
 titulo procedit, debet cum 40. annis omni-
 bus nocere. ibi.
 Præscribenti obstat mala fides, quia res est
 prohibita alienari. n. 5.
 Præscriptio immemorialis non requirit titu-
 lum. ibi. n. 6.
 Præscriptio immemorialis non sufficit, ubi
 persona non est capax possidendi. ibi. n. 7.
 Præscribere pro maioratu, vel cõtra differunt.
 ibi. n. 13.
 Præscriptio, & sententia quomodo differant:
 dec. 52. n. 15.
 Præscriptio cum titulo, & 40. annorum cursu
 in aliquibus casibus nocet omnibus. ibi.
 n. 18.
 Præscribere possunt Prælati jurisdictione so-
 lo tempore: dec. 117. n. 8.
 Præscriptio minori spatio quam triginta an-
 norum non datur in eo, qui habet autho-
 rem malæ fidei: dec. 15. n. 10.
 Præoccupasse dicitur creditor, qui prius sen-
 tentiam obtinuit: dec. 16. n. 2.
 Præoccupatio datur inter creditores ex eadem
 causa: dec. 16. n. 3.
 Prælatio inter creditores etiam sine litis con-
 testatione dari potest: dec. 16. n. 3.
 Præscriptio 40. annorum tollit modum suc-
 cedendi: dec. 21. n. 8.
 Non sufficit 40. annorum cursus ad præscri-
 bendas res maioratus: dec. 25. n. 14.
 Prælati laicos capiunt per suos ministros, &
 quando: dec. 117.
 Prælatio inter creditores hypothecarios quæ-
 do

do detur: decif. 23. n. 7.
 Prælationem habet Miles in emptis pecunia,
 vel in mutuo ad refectionem, vel re ven-
 dita cum hypotheca ipsius: decif. 23.
 n. 4.
 Prælatio non datur ex sententia, si alter prius
 exequitur: decif. 23. n. 8.
 Prælatio non oritur ex sententia habita ex
 confessione debitoris, si aliter non constat:
 decif. 44. n. 3.
 Prælatio non datur illi, qui nititur sententia
 habita per confessionem partis: dec. 107.
 n. 2.
 Princeps noster habet duos respectus, vel
 tanquam Rex, vel tanquam Magister:
 decif. 58. n. 7.
 Princeps quatenus Magister est inferior. ibi.
 Princeps potest donationi à se factæ modum
 adjicere: decif. 1. n. 6.
 Princeps non revocat donationem à se factâ.
 ibi.
 Princeps præscribit contra vassallum condi-
 tiones, quas donationi adjecit: decif. 1.
 n. 9.
 Princeps ex suo contractu civiliter obliga-
 tur: decif. 120. n. 1.
 Princeps in dubio non præsumitur velle re-
 vocare: decif. 1. n. 10.
 Princeps habet in sua persona duos diversos
 respectus: decif. 2. n. 2.
 Principis Curia quando dicatur communitas
 patria: decif. 2. n. 11.
 Princeps ad vassallum non rogatorias literas
 mittit: decif. 2. n. fin.
 Princeps suis legibus solum naturaliter liga-
 tur: decif. 4. n. 1.
 Princeps non potest contractum cum subdi-
 to gestum non mutare: decif. 4. n. 5.
 Princeps suo contractu civiliter ligatur: dec.
 4. n. 2.
 Principalius attendi debet: decif. 2. n. 15.
 Privilegium Senatorum potentius privilegio
 viduarum, & miserabilium: decif. 2. n. 17.
 Non derogatur sine speciali derogatione. ibi.
 Privilegia Militum Regularium est, ne deci-
 mas solvant: dec. 91. n. 6.
 Privilegia Militiarum Hispaniæ communi-
 cantur Militibus hujus Regni. n. 7. 10.
 & 11.
 Privilegij interpretatio quomodo faciendâ.
 n. 12.
 Privilegium ut sit reale, vel personale quid
 requiratur: n. 13.
 Privilegium Militum hujus Regni est per-
 sonale: n. 14.
 Privilegia quomodo latissimam interpreta-
 tionem suscipiant. n. 7.
 Privilegia latissime interpretantur contra cõ-

cedentem: decif. 91. n. 21.
 Privilegium contra tertium quando opere-
 tur: n. 24.
 Privilegium ut sit usu receptum, quid requi-
 ratur: n. 27.
 Privilegio Militiarum an sit derogatum per
 usum contrarium: n. 26.
 Privilegium non amittitur non usu. ibi.
 Privilegia vel affirmativa, vel negativa: n. 28.
 Privilegium quâdo amittatur usu contrario
 n. 30.
 Et qualis debeat esse ille usus: n. 31.
 Privilegij renuntiatio quando fieri possit:
 n. 32.
 Privilegia Pontificum solus Pontifex inter-
 pretatur: n. 41.
 Privilegia non solvendi decimas non sunt
 hodie revocata: n. 42.
 Privilegium Militiarum juvant plures sen-
 tentiæ: n. 46.
 Princeps data causa limitat etiam ex inter-
 vallo, quæ donavit: decif. 4. n. 7.
 Princeps revocans ex causa suam donationem
 tenetur compensare: decif. 4. n. 9.
 Privilegij Apostolici interpretatio ipsius S.
 Pontificis est: decif. 57. n. 10.
 Primogenituræ jus secundogenitus non ac-
 quirat vivente primogenito: decif. 59.
 n. 9.
 Probatio præsumptiva fit duabus præsump-
 tionibus, & quælibet probanda duobus
 testibus: decif. 54. n. 11.
 Procurator Regius se opponit, licet partes
 consentiant: decif. 2. n. 10.
 Procuratores duo constituti, quando unus ab
 alio exigere potest: decif. 110.
 Procurator citatus virtute clausule non te-
 netur causæ respondere: decif. 34. n. 10.
 Imò tergiversatur, si patitur secum causam
 agi: ibi.
 Procurator, qui merces accepit nomine al-
 terius, an compellendus, ut solvat: decif.
 40. n. 1.
 Se, & dominum obligat mero jure: n. 3.
 Procurator, qui in officio contrahit, quomo-
 do obligetur. ibi. n. 7.
 Prohibitio non alienandi in maioratibus du-
 plex: decif. 52. n. 8.
 Est prohibitio realis. n. 11.
 Prohibitio, si filia sine parentum consensu
 nubant, procedit etiam de lure Canonico:
 decif. 10. n. 2.
 Prohibitio de non alienando non compre-
 hendit dominum: decif. 1. n. 11.
 Prorogatio non fit extralimites Imperij: de-
 cif. 2. n. 3.
 Prorogatio termino debitoris fidejussoribus
 rantur operis exceptionis: decif. 20. n. 2.

Prorogatio termino ad solvendum debitori
ex litera acceptata periculo fit prorogatis:
dec. 27. n. 3.

Prorogari potest jurisdictio à subditis, & nō
subditis sub eodem Principe: dec. 29. n. 2.

Prorogatio respicit cōmodum prorogantiū,
& Reipublicę. ibi. n. 2.

Prorogari potest iudex ad certas causas, &
personas. ibi. n. 3.

Prorogatio non admittitur ad diversam spe-
ciem jurisdictionis. ibi. n. 3.

Prorogari nequit limitata, & privatiua ju-
risdictio. ibi. n. 1.

Non admittitur cum præjudicio tertij. ibi.

Non cadit in iudicem non vetitum. ibi. n. 6.

Prorogari potest jurisdictio provisorum: de-
cis. 29. n. 7.

Prorogari non potest iudicium Regni Cas-
tellę à Lusitano. ibi. n. 8.

Prorogari an possit tempus fatalium, & de-
cendij: dec. 61. n. 9.

Provisio hominis facit cessare provisionem
legis: dec. 8. n. 8.

Provisorum jurisdictio ad quas causas spe-
ctet: dec. 29. n. 1.

Proximitas de iure Regio consideratur cum
respectu ad ultimū possessore: dec. 5. n. 4.

Proximior non tenetur rē domino dimittere,
quia habet spē renovationis: dec. 31. n. 8.

Pupillus præfertur, quando ex ejus pecunia
tutor emit: dec. 23. n. 4.

Puteum in suo fundo potest dominus aperi-
re, licet vicino noceat: dec. 35. n. 3.

Quasi possessio cōsanguinitatis ad om-
nes descendentes transit: dec. 25. n. 6.

Qualitati juratę quando standum sit: dec. 68. n. 1.

Qualitas tunc relevat, quando exprimitur
extitisse eo tempore, quo prima obligatio:
dec. 68. n. 3.

Qualitas expressa in inventario excusat. ibi. n. 4.

Qualitati non creditur in juramento verita-
tis. ibi. n. 5.

Quę possunt acquiri immemoriali tempore,
possunt 40. annis cum titulo, & è converso
quomodo hoc intelligatur: dec. 52. n. 9.

Qui passus est modū adjici in sua donatione,
videtur à prima forma recessisse: dec. 1. n. 5.

Regnum Portugallię licet unitum Re-
gno Castellę, separatim tamen regi-

men conservat: dec. 2. n. 7.

Regnum Portugallię suis legibus ut antea
gubernatur: dec. 2. n. 12.

Regū jura, & consuetudines non censetur in
dubio tollere S. Pontifex: dec. 118. n. 7.

Reges hujus Regni cognoscunt de violētij
ex concordia: dec. 22. n. 6.

Reivendicationem moventi obijcitur defe-
ctus domini: dec. 25. n. 13.

Renovationis jus est legabile: dec. 31. n. 2. &
dec. 126. n. 1.

Et an per contractum. ibi. n. 3.

Et an restringenda consuetudo ad secularem
emphyteusim. ibi. n. 3.

Renovationis jus nō impeditur pacto. ibi. n. 4.

Renovationis jus cessibile vel per ultimā vo-
luntatem, vel inter vivos. n. 6. (ibi. n. 7)

Renovandi jus uni ex filiis prælegari potest.

Replica est pars libelli: dec. 25. n. 1.

Repræsentatio de jure Authenticorū nulla
data est: Secus de noviori jure: dec. 3. n. 2.

Repræsentatio continet privilegium. ibi. n. 3.

Repræsentatio non datur, nisi dato concursu
cum patruo. ibi. n. 3.

Repræsentatio datur inter consobrinos: dec.
3. n. 9.

Repræsentatio in hoc Regno cur non fuerit
admissa. dec. 2. n. 19.

Repræsentatio non cessat vocato proximiori:
dec. 59. n. 7.

Nec cessat admissis lineis. ibi. n. 8.

Repræsentatio cessat, ubi vocatur filius se-
nior: dec. 116.

Repræsentatio cessat vocato maiori tempore
mortis. ibi. n. 3.

Quid si vocetur de maiori in maiorem. ibi.

Reservatio ususfructus facit nominationem
irrevocabilem: dec. 9. n. 3.

Res Ecclesię non simpliciter alienari prohi-
bentur, sed secundum quid: dec. 52. n. 8.

Revisione semel cōcessa non est dubitandū,
an bene concessa fuerit: dec. 43. n. 1.

Rescripti falsitas duobus modis cōsideratur:
dec. 66. n. 2.

Rescripti falsitas vel per malitiam, vel per
ignorantiam, & quę sit differentia. ibi.

Rescripta justitię non vitiantur ex falsitate
commissa in peremptoria. ibi. (n. 3.)

Per ignorantia si fiat falsitas, valet rescriptum:
Rescriptum falsum impetranti datur pœna,
quod careat impetratis: dec. 60. n. 5.

Secus est de jure Regio. ibi.

Roma cur dicatur patria cōmunis. dec. 2. n.
13.

Scriptura privata etiā recognita semiple-
nam facit probationem. dec. 79. n. 1.

Scrip-

- Scriptura privata nobilis, & peditis in quo differant quo admodum exequendi: decif. 79. n. 3.
- Scriptura nobilis privata non indiget recognitione. n. 5.
- Ignobilis, ut assignetur decendium, debet recognoscere & signum, & obligationem, quando solum subscripsit. ibi. u. 6.
- Sententia lata contra Reum an ex ea ipse Reus agere possit: dec. 62. n. 1.
- Sententia lata in favore alicujus an ab ea recedere possit cū præjudicio alterius. ibi. n. 1.
- Sententię pro se latę potest quis renunciare. ibi. n. 2.
- Sententia communis utriusque parti præstat executionem. ibi. n. 3.
- Sententia producit actionem in factum pro ea parte, qua favet victo. ibi.
- Sententiam potest petere victus, ut actor edat, alias sit inefficax. ibi. n. 4.
- Sententię partitionū, etiā si partes cōsentiant, retractari potest: dec. 66. alias 65. n. 1.
- Contrarium verius. ibi.
- Sententia nocet successoribus, & quando: dec. 65. n. 2.
- Non nocet fratri in causa nobilitatis. ibi.
- Sententia debet ferri sub certa quātitate: dec. 58. n. 33. (n. 11.)
- Sententia lata successoribus nocet: dec. 26.
- Sententia Præsidis Castellę quomodo exequenda: dec. 2. n. 4.
- Sententia lata à Prætore Castellę contra Lusitanum nulla est: dec. 2. n. 9.
- Sepulchri jus laici habent in Ecclesijs: decif. 24. n. 1. (n. 2.)
- Sepulchra, vel familiaria, vel hereditaria. ibi.
- Sepulchrum qui tantum habet, non habet aliud præter jus prohibendi in illo loco: decif. 24. n. 6. (cif. 102. n. 1.)
- Servitia inter consanguineos an solvenda: dec. 25. n. 11.
- Servitus continua, discontinua, & negativa quomodo acquirantur: dec. 25. n. 11.
- Servitus discontinua solum immemoriali tempore præscribitur: dec. 52. n. 14.
- Servus pro sua libertate in judicio agit: dec. 73. Et ejus uxor sola agit. ibi.
- Servitus stillicidij destructa domo conservatur: dec. 87.
- Servus fugiens sui furtum facit: dec. 6. n. 11.
- Servus non habet civilem possessionem, ut præscribat. ibi. n. 2. (6. n. 6.)
- Servitus prædij, & hominis non differt: decif. Servitutis negativę incipit possessio à prohibitione: dec. 24. n. 9.
- Servus ea conditione vendi potest, ut exportetur: dec. 73. n. 2.
- Servus invento in loco prohibito potest dominus manum injicere. ibi.
- Quid si servus liber factus ad locum prohibitum redit: ibi. n. 2.
- Simulationem quę conjecturę arguant: dec. 44. n. 4.
- Socius an dotare teneatur filiam socij: decif. 13. n. 6.
- Soror ex uno latere præfertur sorori ex utroque: decif. 5. n. 7.
- Soluta dicitur, quę soluta est lege viri: decif. 12. n. 9.
- Solemnitas testamentorum in scriptis à lege Regia requisita est nimis scrupulosa: dec. 81. n. 1.
- Spoliato non opponitur defectus tituli: decif. 18. n. 1.
- Spoliatus agens per libellum videtur recedere à forma summaria: dec. 22. n. 4.
- Spoliatis jure sepulchri, vel capellę judicis officio succurritur: dec. 24. n. 8.
- Spoliato an restituantur fructus, quos ipse percipere possit: dec. 47. n. 5.
- Spoliatus, qui patitur super petitorio agere, suo privilegio renuntiat: dec. 83. n. 1.
- Sed contra quod adhuc non sufficit renuntiasse. n. 2.
- Spoliatus debet appellare, non obstante suā protestatione, iudex procedit: dec. 83. n. 3.
- Spolium duobus modis remitti potest, pacto vel ante, vel post. n. 4.
- Spoliatus, ne videatur consentire agere de proprietate, debet declarare voluntatem suam. ibi.
- Spolij exceptio duobus modis opponi potest, vel dilatorie, vel peremptorie. ibi. n. 5.
- Spolia clericorum ad Sedem Apostolicam spectant: dec. 95. n. 1.
- Spolia pertendit Sedes Apostolica in quatuor casibus. ibi. n. 3.
- Spolium non fit, nisi in bonis quæsitis intuitu Ecclesię, non in patrimonialibus: dec. 95. n. 5. & 6.
- Spolia in hoc Regno nunquam fuerunt debita. ibi. n. 17.
- Spolia Abbatum, vel Priorum quomodo accipienda. ibi. n. 17.
- Quid in acquisitis ex illicita negotiatione. ibi. n. 27.
- Stirps quomodo accipiatur: dec. 8. n. 4.
- Stuprum apud nos non est punibile, nisi quando non habeat, unde solvat stuprans: dec. 12. n. 5.
- Stuprum facit coitum punibilem. ibi. n. 7.
- Fallit ex parte matris. ibi.
- Subscriptio in testamento qualis requiratur: dec. 32. n. 3.
- Duo testes requiruntur. ibi. n. 4.
- Subscriptio specialis quomodo accipienda: dec. 32. n. 25.

In testamēto conjugum quomodo subscrip-
tio specialis consideranda: n. 26.
Substitutio facta duobus non habet locum,
nisi utroque decedente: decif. 89. n. 1.
Substitutio concepta in casum, si sine liberis
decesserit, illis susceptis evanescit: decif. 5.
n. 2.
Successor capit novo jure in sua persona fir-
mato: decif. 25. n. 5.
Successores omnes in primo acquirēte intel-
liguntur comprehensi: decif. 25. n. 8.
Surreptio an detur, quādo aliquid exprimi-
tur, vel supprimitur, quod faciliorem, vel
difficiliorem redderet concedentem: decif.
60. n. 1.

T.

Tempus à lege datum an iudex abbre-
viare possit. Vide verbo Iudex.
Testamentum uallum est, si non perficitur:
decif. 81. n. 1.
Testamentorum species duę sunt, de jure
communi, & Regio. ibi. n. 3. & 4.
Testamentum imperfectum ratione volun-
tatis non valet. ibi. n. 5.
Testamenti factio Episcopis interdicta est:
decif. 75. n. 1.
Testamentum fit irrevocabile, si maritus de
consensu uxoris disponit: decif. 11. n. 3.
Testamentum inter liberos qua solemnitate
indigeat: decif. 31. n. 1.
Et qualem subscriptionem requirat: n. 3.
Etiam non subscriptum valet, si aliunde pro-
betur. ibi. n. 9.
Testes sint legatarij. ibi. n. 12.
Testes si deponunt se vidisse scribere, quam
fidem faciant: decif. 97. n. 3.
Testes interrogati sine partis citatione, pos-
sunt pars de novo facere interrogari: decif.
51. n. fin.
Testes singulares quomodo probent in do-
te: decif. 54. à n. 7. & 14.
Quando dicantur convenire in fine. ibi. n.
11.
Testes mediatores admittuntur. ibi. num. 7.
& 16.
Testandi facultas licet tollatur, non ideo cę-
setur actus reprobatus: dec. 67. n. 2.
Non pendet à bonis. ibi. n. 2.
Testis, qui pro testatore signat, debet id ex-
primere; sed non vitiatur, si id notarius di-
cat: decif. 81. n. 2.
Tempus 40. annorum in præscribēdis rebus
maioratus non sufficit: dec. 25. n. 14.
Tertia si relinquatur uni ex filijs, illam capit
titulo prælegati: dec. 78. n. fin.
Titulus dotis, cum traditione, facit nomina-
tionem irrevocabilem. dec. 5. n. 3.

Qualisqualis titulus excusat à percipiendis:
dec. 47. n. 4.
Traditio rei non impedit revocationem: de-
cif. 9. n. 2.
Transactio si fiat post sententiam, executio
novata censetur: dec. 20. n. 1.

V.

Venditio liberi hominis nō valet; tamē
contra venditorem valet: dec. 73. n. 2.
Verba generalia privilegij comprehendunt
omnia, quę verborum proprietate conti-
nentur: decif. 4. n. 3.
Verba institutionis semper attendenda: de-
cif. 8. n. 1.
Viduitas temporalis quando valeat: dec. 115.
Violentię causę ex concordia spectāt ad læ-
culare iudicium: dec. 22. n. 6.
Vocatio proximioris non excludit repræsen-
tationem: dec. 59. n. 7.
Vocatio de stirpe, vel trunco quomodo ac-
cipienda: dec. 8. n. 2.
Vocatis cōsanguineis de stirpe matris, de illis
intelligit, qui ab ea descendunt: dec. 8. n. 4.
Voluntas si expressa non datur, ex conjectu-
ris colligitur: dec. 5. n. 3.
Usura exigi potest ex pecunia mutuo data,
& quando: dec. 84. n. 1.
Ususfructus ad vitā donantis differt ab usu-
fructu ad vitam recipientis: dec. 124. n. 1.
Ususfructum adventitiorum si pater filio
remittat in vita, non tenetur conferre fru-
ctus: dec. 55. n. 6.
Contrarium verius. n. 8. (38. n. 6.
Utilis actio transit vendita hæreditate: decif.
Uxor agit sola pro libertate mariti: dec. 73. u. 1.
Uxoris consensus qualis esse debeat: decif.
123. n. 2.
Uxoris consensus requiritur in alienatione
immobiliū: dec. 30. n. 1.
Uxor ad additionē attentā lege Regia anti-
qua citari non debebat: dec. 76. n. 1.
Uxore inconsulta non valet alienatio im-
mobiliū. ibi.
Uxori de jure cōmuni licet contrahere: de-
cif. 77. n. 1.
Uxor de jure Regio non contrahit. ibi. n. 3.
Uxori interdicta est administratio. ibi. n. 4.
Quę sit hujus rei ratio. n. 5.
Uxori interdicta est alienatio in favore ma-
riti. ibi. n. 7.
Uxor nec pro sua parte disponit de re cōmu-
ni. ibi.
Uxor vendit, quādo maritus abest, & venditio
fit pro alenda familia, si quo modo. n. fin.
Uxori si relinquatur tertia, & post eam filie,
tunc uxori solum censetur legatus usus-
fructus: decif. 78. n. 3.

F I N I S.

N. 121

 UNIVERSIDADE DE COIMBRA
Faculdade de Letras

1315610314